

Riho Grünthal

Helsingi ülikooli läänemeresoome keelte professor

Soome lingvistid eesti keele jälil

Keeltevahelise sarnasuse äratundmine ja erinevuste lahtiseletamine on olnud võrdleva keeleteaduse põhieesmärke algusest alates. See on olnud üheks peamotivaatoriks ka neile Soome keeleteadlastele, kes on oma uuringute käigus vaadelnud eesti keelt lähemalt. Algust võib näha juba 19. sajandil, kui võrdlev soome-ugri keeleteadus ja soome keele kasutusvaldkonnad arenesid kõrvuti. Umbes samal ajal tegi ka eesti keele uurimine ja teoreetilisem kirjeldus oma esimesi samme. Ajaloo vältel on olnud korduvalt olukordi ja alasid, kus kahe sugulaskeele kõnelejad on omavahel kokku puutunud. Vaatlen järgnevas, kuidas eesti keel on eri aegadel soome keeleteaduses kajastunud. Alates 19. sajandist on ühiskondlik ja keeleteaduslik kontekst pidevalt muutunud, 20. sajandi algul järgnes veel rahvusriikide rajamine, teoreetilisemad küsimused ning lõpuks tänapäeva tihe keelte, inimeste ja kultuuride vaheline läbikäimine.

Akadeemilise keeleteaduse algus

Alus keeleteadusele loodi Soomes 19. sajandi algul, kui huvi keele vastu laienes ja ratsionaalne mõtlemisviis kajastus ühiskondlikus arengus. Peale praktilise keeleõpetamise ja keelematerjalide koostamise tekkis ka teoreetilisem huvi, seda eelkõige keeleajaloo vastu. Tähtsaks eeskujuks oli Henrik Gabriel Porthan (1739–1804), Soome ajalooteaduste algataja ja interdistsiplinaarsete meetodite arendaja. Porthanil endal oli laiem ettekujutus läänemeresoome keeltest, sealhulgas eesti keelest. Tema õpilane Reinhold von Becker (1788–1858), ise aktiivne savo murde eestseisja, leidis, et eesti keel olevat mõjutanud soome keele häme murret (Korhonen 1986: 19–21).

Porthani ja tema õpilaste mõju oli peamiselt kaudne, sest läks mööda mitukümmend aastat, enne kui soome keele süstemaatiline uurimine ja arendamine tõsisemalt hoogu võttis. Ühtlasi tekkis huvi ka eesti keele vastu. Soome keele asjatundjate tähelepanu köitis 19. sajandi algul eriti murretevahelise suhte ja arengu küsimus, mistõttu võeti keeleuueenduse järel kirjakeelde vanema, läänemurdelise kihi kõrvale idamurretest pärinevaid erijooni. Ühiskonna arengut mõjutas oluliselt Soome eraldamine Rootsi kuningriigi koosseisust aastal 1809 ja ühendamine Vene impeeriumiga. Pärast Turu ülikooli hävitavat põlengut 1827. aastal paigutati järgmisel aastal ka ülikool ümber uude pealinna Helsingisse, kus 1851. aastal rajati esimene soome keele professori koht.

Võrdlev keeleteadus ja keeleuurimine omandasid teadusliku profiili esimese soome keele professori M. A. Castréni (1813–1852) teadusliku karjääri kõige intensiivsemal ajal, mis möödus Siberi keelte ja rahvaste uurimisel. Siin tuleb eraldi mainida Castréni lühitööd „De affinitate declinationum in lingua Fennica, Esthonica et Lapponica” (1839), mille ta kirjutas doktorikraadi omandamiseks. Castrén järgib rahvusvaheliselt tuntud keeleteadlaste Rasmus Raski, Franz Boppi ja Jacob Grimmi eeskujul, tuginedes võrdleva keeleteaduse kõige uudsematele meetoditele (Korhonen 1986: 52). Lähemalt vaatlleb Castrén kaashäälivate nõrgenemist ehk astmevaheldust, olles esimene autor, kes täheldas selle ilmingu sarnasust kolme keele, soome, eesti ja lapi keele vahel. See oli ühtlasi esimene samm soome keeleteadlaste eesti keele uurimuste teel. Oma edaspidistes uuringutes ei puudutanud Castrén siiski eesti keelt enam lähemalt. Saami keel oli tal aga korduvalt huvi keskpunktis. Astmevahelduse arengut puudutavaid seisukohti arendas ta edasi rootsikeelses monograafias „Om Accentens inflytande i Lappska Språket” („Aktsendi tähendus lapi keeles”) (1844), mis ilmus saksa keeles Peterburis aastal 1845. Nimetatud uurimuses ühendab Castrén astmevahelduse rõhu vaheldumisega.

Sama ajastu tegelastest oli Soome kultuuriajaloo üks mõjukamaid Elias Lönnrot (1802–1884), hinnatud rahvaluulekoguja ja sõnavara uuendaja, Castréni järeltulija Helsingi ülikooli soome keele professori koha täitjana. Lönnroti teaduslik tegevus oli Castréniga võrreldes teise kallauga. Ta oli teadaolevalt esimene, kes luges oma loenguid Helsingi ülikoolis soome keeles, temaks oli soome mütoloogia ja rahvaluule. On teada, et Lönnrot luges ka soome, eesti ja saami keele võrdlevat grammatikat,

kuid täpsemad andmed selle kohta puuduvad (Korhonen 1986: 77). Kuigi Lönnrot käis isiklikult Eestis ja viibis reisil pool aastat (Remes 2015a), ei ole viiteid, et ta oleks kaasaegsete eesti keelt käsitlevate väljaannetega, eesotsas Ahrensi ulatusliku grammatikaga (1843) lähemalt tutvunud.

Lönnroti järel soome keele professori kohale tõusnud August Ahlqvist (1826–1889) oli mitmekülgne keeleteadur, kelle huvi eesti keele vastu on tagantjärele märksa tähelepanuväärne. Ahlqvist oli Lönnroti õpilane, hiljem kaastööline, kes tutvus eesti keelega arvatavasti just oma vanema kolleegi kaudu. Ta tegi tähelepanekuid soome ja eesti keele erinevuste kohta juba üliõpilasaastail (Remes 2007: 477; 2008: 177–178). Sügisel 1854 õnnestus Ahlqvistil viibida Eestis neli kuud ja teha eesti keelega lähemalt tutvust. Lisaks osales ta ka Õpetatud Eesti Seltsi koosolekul. Eestis viibides avaldas Ahlqvist kriitilisi märkusi Ahrensi grammatika teise trüki (1853) etümoloogilise sõnastiku kohta (Haltsonen 1961: 225, Remes 2008: 180). Tartus veedetud aja jooksul õppis Ahlqvist eesti keele selgeks ja tutvus kohaliku kultuuriga.

Vaatamata sellele, et Ahlqvist tundis eriti oma teadlaskarjääri algusaastail suurt huvi eesti keele vastu, oli tema jaoks olulisem laiem kontekst. Enamasti esineb eesti keel teiste sugulaskeelte hulgas, ilma et see pealkirjas erilist tähelepanu ärataks. Erandiks on Eesti haridusolusid kirjeldav teos „Wiron nykyisemmästä kirjallisuudesta” (1855). Ahlqvist viitab ka muudes keeleteaduslikes töodes korduvalt eesti keelele, mis järelikult oli tema kui soome keele asjatundja jaoks tähtis.

Keeleteaduse huvides välja antud raamat „Suomalainen murteiskirja” (1869, täpsemat pealkirja vt Ahlqvist 1869) pakub rohkem kui sada lehekülge näiteid eesti muinasjuttudest, ilukirjandusest ja piiblitõlgetest. Raamatus „Suomen kielen rakennus” (1877) võrdleb Ahlqvist korduvalt soome keelt eesti keelega ja toob konkreetseid näiteid, kuidas teatud erijooned, eriti morfoloogilised nähtused eesti keeles välja näevad. Varaseid laensõnu käsitlev, kuid etümoloogilise uurimustraditsiooni seisukohast üsna varsti metoodiliselt nõrgaks osutunud raamat „Die Kulturwörter der westfinnischen Sprachen” (Ahlqvist 1875) tugineb väga oluliselt eesti keelest ja teistest läänemeresoome keeltest leitud paralleelidele.

Rahvusliku mõtlemise tugevnemine

Ahlqvistist pisut noorem, kuid samuti juba rahvuslikust liikumisest mõjutatud Julius Krohn (1835–1888) oli tegelikult soome kirjanduse ja rahvaluule uurija, kelle ülesanne oli neid erialasid ülikooli õppejõuna lugeda (Korhonen 1986: 105). Peale selle luges ta mõnevõrra ka lähemaid sugulaskeeli. Krohni koostatud õppevahendist „Wiron kielioppi suomalaisille” (1872) sai esimene – ja üks vähestest – soome autori kirjutatud eesti keele grammatika (vt lähemalt Remes 1995). Krohni põhiallikaks oli Ahrensi grammatika, mis muudab raamatu käsitlusviisi teaduslikult detailseks. Krohnil oli ka teada, et F. J. Wiedemannil on samuti teoksil uus eesti keele grammatika, kuid see ilmus alles mõni aasta hiljem (1875), suur eesti-saksa sõnaraamat oli juba olemas.

Edasise arengu käigus, 19. sajandi lõpul rahvuslikud voolud Soome ühiskonnas tugevnesid. Kuni sajandivahetuseni oli pealinnas Helsingis rootsikeelne enamus. Tööstuse levimine ja linnastumise tugevnemine tõi juurde soome keele kõnelejaid, kes said üsna varsti arvult ülekaalukamaks. Veelgi olulisem oli akadeemilise elu, soome keelt ja ülejäänud soome-ugri keeli puudutava uurimistöö tugevnemine. Keeleteadusele tähendas 19. sajandi lõpp uuele tasandile jõudmist ja tagasivaates ka rahvusteaduste hiilgeaega. Saadeti noori keeleteadlasi välitöödele, loodi süstemaatiline uurimisprogramm eriti tähtsate sõnaraamatute koostamiseks.

1880ndaist alanud ajajärgu keskseim kuju oli noor ja andekas, organisatoorselt võimekas keeleteadlane ja mõjuvõimeline poliitik E. N. Setälä (vt lähemalt Korhonen 1986: 125–144; Vares, Häkkinen 2001). Setälä valiti Ahlqvisti surma järel järgmiseks Helsingi ülikooli soome keele professoriks. Tema üks teeneid oli ajakohase õppeprogrammi loomine. Keeleteadus sai uue ja püsivama akadeemilise vormi.

Välitööd ja rahvusülikoolide rajamine

Setäläst veidi nooremad keeleteadlased Heikki Ojansuu (1873–1923) ja Lauri Kettunen (1885–1963) võisid algul olla Setälä õpilased, kuid sattusid hiljem, kui suur osa Setälä energiast läks juba ühiskondliku tegevuse peale, mõlemad temaga vastuollu. Erinevalt kõikidest varematest ja järgnevatest soomlastest eesti keele uurijatest tegid mõlemad välitööd ja korjasid murdematerjali. Eeskujuga uute meetodite rakendamiseks pakkusid Soome-Ugri Seltsi algatusel toimunud ekspeditsioonid soome-ugri rahvaste juurde.

Ojansuu oli samast põlvkonnast, töötas kõigepealt mitmes koolis, hiljem mitu aastat ka Setälä asetäitjana ning valiti lõpuks Turu ülikooli soome keele abiprofessori kohale. Enne esimest maailmasõda 1910–1911 viibis Ojansuu terve aasta Lõuna-Eestis, kuhu naasis veel suvel 1912. Tema põhieesmärk oli kirjutada lõunaeesti häälikulugu, kuid enneaegse surma tõttu jäi plaan teostamata (välja arvatud üks lühiartikkel lõunaeesti astmevaheldusest, vt Ojansuu 1912a, 1912b). Ojansuu korjatud materjal oli väga ulatuslik, peaaegu 2000 käsitsi kirjutatud lehekülge, mis koosneb sõnadest, morfoloogilistest tähelepanekutest ja rahvaluulest, kõik tänaseni ainult käsikirjalise materjalina säilinud. Ta on ka ainuke soome keeleteadlane, kes on uurinud lähemalt Leivu keelesaare keelt (Suhonen 1989).

Esimese maailmasõja keerises iseseisvusid Eesti ja Soome. Eestis algas rahvakeelse kõrghariduse loomine algusest, Soomes oli vundament loodud juba eelmisel sajandil. Rahvuslik mõtlemine sai kõvasti hoogu ja see aitas kaasa ka eesti keele uurimisele.

Lauri Kettust tuntakse elupõlise Eesti sõbrana, kelle tegevusest parima ülevaate annavad tema kirjutatud mälestused, mille Eestit puudutav osa on ka eesti keeles ilmunud. Kui võrrelda Kettust teiste eesti keelega tegelenud soome lingvistidega, on ta kahtlemata kõige aktiivsem ja viljakam. Sama on näha ka teiste läänemeresoome keelte uurimise alal. Huvi eesti keele ja kultuuri vastu sündis tal juba üliõpilasaastail ja esimesed ekspeditsioonid kasvasid hiljem välja regulaarseks ühenduseks Eestiga. Aastatel 1920–1925 oli ta Tartu ülikooli läänemeresoome keelte professor.

Väitekirja¹ teemaks valis Kettunen Kodavere murde häälikuajaloo, tuginedes kohapeal tehtud välitöödele, aga ka eksperimentaalsele foneetikale, mis tema teadustöös hiljem kõrvale jäi. Sama paradigma esindaja oli õppevahendiks mõeldud esimene monograafia eesti keele häälikuajaloost „Viron kielen äännehistorian pääpiirteet” (1917). Ülikooli filoloogilistes õpingutes domineeris ju sel ajal ja veel kaua aega hiljemgi häälikajalooline ja etümoloogiline lähenemisviis keelele. Raamatu teine, ümber töötatud ja uuendatud variant ilmus juba uue pealkirja all „Eestin kielen äännehistoria”

¹ „Lautgeschichtliche Untersuchung über den kodaferschen Dialekt” (1913). Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 33, Helsingi. Täiendav teine osa „Lautgeschichtliche Darstellung über den Vokalismus des kodaferschen Dialekts” (1913) ilmus sisuliselt järgmisel aastal väljaandes Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 33, Helsingi.

(1929). Selle kirjutise pealkiri näitab Kettuse kaasalöömist hõimuliikumises. Ta oli selleks ajaks otsustanud sõnade *Eesti ja eestiläinen* kasuks soome keeles, sest ainult see oleval lähedase hõimusuguluse tõttu õige.²

Esimese maailmasõja keerises tundis Kettunen Eesti saatuse pärast tõsist muret ja avaldas poliitilisi ülevaateid olukorra kohta Eestis. Juba varem oli ta teinud regulaarset Eesti-teemalist kaastööd ajalehele Uusi Suomi. Praktilised kontaktid ja vajadus kiiremas korras õppevahendeid luua õhutasid Kettust saadud honorariga ka oma majanduslikku olukorda parandama, seda eriti 1910ndail aastail. Kettunen koostas esimese laiale publikule mõeldud eesti-soome sõnaraamatu „Virolais-suomalainen sanakirja”, mis ilmus 1917. Viimane, ümber töötatud ja uuendatud versioon ilmus aastal 1958. On teada, et Kettunen kavatses koostada ka suure eesti-soome sõnaraamatu ja et isegi esimesed konspektid olid olemas (Alvre 1995), kuid see plaan oli üks vähestest, mis jäi Kettusel oma eluajal täide viimata. Esimene eesti keele õpik ilmus tema sulest veidi varem, täiesti uued ja oluliselt laiemad versioonid ilmusid aastatel 1926 („Oppikirja eestin ja suomen eroavaisuustista sekä tekstinkäännöksiä selityksineen”) ja 1928 („Eestin kielen oppikirja oppikouluja ja seminaareja varten”).

Tartus veedetud aastail avaldas Kettunen regulaarselt eesti sõnade kohta etümoloogilisi märkmeid. Peale raamatute, mis juba üksinda näitavad autori erakordset aktiivsust eesti keele propageerijana, avaldas Kettunen kümneid eestiteemalisi artikleid. Peale etümoloogia olid teemadeks kohanimed, keeleuuendus, kirjandusülevaated, veel kord häälikajalugu (kommenteeris mh vokaalharmonia vanust ja õ-vokaali algupära). Nagu näitab raamat „Lauseliikmed eesti keeles” (1924), ulatus Kettuse huvi ka lauseõpetuseni.

Viimane Lauri Kettuse kirjutatud teaduslik eestiteemaline monograafia „Etymologische Untersuchung über estnische Ortsnamen” (1955), uurimus Eesti kohanimede etümoloogiast, põhines M. J. Eiseni vanadest allikatest kogutud kohanimematerjalil. Kettuse eesmärgid eesti keele eestkostjana ja arvamused keeleuurijana vääricksid juba üksinda laiemat ülevaadet, kui siin on võimalik esitada (vt lähemalt ka Kettunen 1999).

² Kettunen võttis sel teemal väga järeleandmatu seisukoha ajakirjas Virittäjä 1929–1930 ilmunud artiklites, viimast korda teises ajakirjas Voittava Eesti (1939) pärast seda, kui oli katkestanud suhted Virittäjä toimetusega. Vt lähemalt Grünthal (2007).

Nii Eesti kui ka Soome noores vabariigis muutusid ühiskondlikud tingimused 1920ndail kiiresti. Eestis alustas rahvuslik Tartu ülikool tegevust 1919. aastal. Soomes asutati esimene eesti keele lektori koht Helsingi ülikooli 1923. aastal (vt lähemalt Grünthal 1999a, 1999b). Ühendus Eesti ja Soome vahel sai ka ühiskondliku tooni. Kettuse pärastine ametinimetus *viron ja sen lähisukukielten professori*³ (1939–1953) näitab, kuivõrd tähtsal positsioonil eesti keel selle aja Soome akadeemilises elus oli.

Rahvusteadused ja teadusharude huvid sõja järel

Teisele maailmasõjale järgnes periood, mida võiks nimetada vaikumise ajastuks. Kuigi ühendus üle Soome lahe oli enne sõda tihe ja paljudel olid olnud ka isiklikud kokkupuuted, katkesid kõik ühendused korraga. Peale selle, et Eesti kaotas koos iseseisvusega oma nähtavuse Soomes, tuli lõpetada ka kõikide hõimuorganisatsioonide tegevus (Uola 1999: 29, 266–271). Keeleteadus oli üks väheseid ja piisavalt teoreetilisi asju, mis võis edasi elada. Lauri Kettuse aktiivne periood ulatus sõjale järgnenud aastateni. Tema poolt vaadatuna eelnevasse põlvkonda kuulunud, Virittäjä endise peatoimetaja E. A. Tunkelo (1870–1953) neutraalne uurimus nimedest „Viro ja Vironmaa” (1929) ajas enne sõda Kettuse endast välja. Tunkelo avaldas sõja ajal ajakirjas Virittäjä artikli eesti keele noomenituletusest (1942) ning teise artikli, milles ta vaatles lõunaeesti verbimorfoloogiat (1944).

Kettuse järel Helsingi ülikoolis läänemeresoome keele professori kohal töötanud Lauri Posti (1908–1988) – mees, kes teatavasti kirjutas president Urho Kekkose Tartu aulas peetud kuulsa eestikeelse kõne – oli eelkõige foneetik. Paaril korral vaatles ta lähemalt eesti keele kvantiteedisüsteemi, kuid pikemad uurimused eesti keele kohta tal üldiselt puuduvad. Üldistades võib öelda, et see iseloomustab teisele maailmasõjale järgnenud aastakümnete õhkkonda. Aeg-ajal ilmus 1950ndail ja 1960ndail peale soome keeleteadlaste ka läände põgenenud eesti keeleteadlaste töid, autoriteks mh Julius Mägiste, Alo Raun, Andrus Saareste ja Valter Tauli.

Selgelt aktiivsem periood algab uuesti alles 1980ndail. Põhjuseid võiks otsida vaikselt elavnenud laevaühendusest Tallinna ja Helsingi vahel ning uue põlvkonna keeleteadlaste kontaktide tekkimisest. Nii Turu ülikooli

³ Eesti ja selle lähisugukeelte professor, mis muudeti hiljem läänemeresoome keelte professori kohaks.

foneetikaprofessor Kalevi Wiik (1932–2015) kui ka Helsingi ülikooli läänemeresoome keelte professor Seppo Suhonen (1938–2010) tegid regulaarselt koostööd Eesti kolleegidega ja avaldasid uurimusi, mis käsitlesid kitsamalt mõnda eesti keele küsimust. Wiiki eestiteemaliste uurimuste tuumaks on foneetilised nähtused, mh astmevaheldus, rõhu ja kvantiteedi areng, vokaalide kvaliteet⁴, aga ka murded ja eriti murdeliigituse ajalugu⁵ ja modelleerimine⁶.

Lõunaeesti keel ja murded on köitnud ka Seppo Suhost, kusjuures keeleliste märkmete⁷ kõrval nägi ta palju vaeva setu rahvaluule-eepose väljaandmisega. Suhonen on üks vähestest, kes on kirjutanud laiemale publikule suunatud ülevaateid eesti keelest. Erilist tähelepanu väärivad tema sulest ilmunud retsensioonid ja ülevaated Eesti keeleteadlaste tähtpäevade tähistamiseks.

Tänapäeva

Uut laadi keeleteaduslikku koostööd tähendasid aastast 1982 korraldatud kontrastiivseminarid, millest arenes välja praegu kord aastas ilmuv Lähivõrdlusi: Lähivertailuja (Erelt 2015; Remes 2015b). Tekkis erakordne eesti ja soome keele paralleelsel ja kontrastiivsel vaatlusel põhinev sari, mille vundamendi moodustas Soome ülikoolides töötavate eesti keele lektorite võrgustik. Väljaanded ilmusid alguses kuue Soome ja kahe Eesti ülikooli sarjades ning hõlmasid palju uusi autoreid.

Siinse artikli pealkirja arvestades tuleb eraldi mainida Hannu Remese tööd eesti keele uurijana. Remes avaldas aastal 1983 soomekeelse eesti keele grammatika „Viron kielioppi”, see oli pärast Julius Krohni 19. sajandil ilmunud raamatut esimene. Sama pealkirjaga, kuid põhjalikult uuendatud ja ümber töötatud raamat ilmus sama autori sulest aastal 2015. Õpikute arv

⁴ Siin võib mainida artikleid „Viron tavuastevaihtelu” (1982), „Viron painottomasta u:sta ja o:sta” (1984), „Viron õ” (1986), „Viron äännekvantiteettien kombinoitumismahdollisuksista” (1982) ja raamatut „Viron vokaalisointu” (1988).

⁵ „Lõunaeesti sünniteooriatest” (1998); „Viron murteiden pohjois-etelä-rajaa Saaresten tutkimusten valossa” (1999).

⁶ Teine eesti keele teemaline raamat puudutab just seda valdkonda: „Viron dialektometriikkaa” (1998).

⁷ „F. J. Wiedemann ja Heikki Ojansuu Leivun murteen tutkijoina” (1989); „Viro-laisen Leivun murteen lätiläispiirteitä” (1990); „Kuidas määratleda lõunaeesti keelelist staatust” (2002)

oli vahepeal märgatavalt kasvanud, kuid kõigil neil oli praktiline eesmärk. Remese grammatika on aga ette nähtud sellisele soome lugejale, kes on huvitatud eesti keele grammatika detailidest, eriti morfoloogiast, ja pakub informatsiooni, milleks tavalistes õpikutes ruumi ei jätku.

Remes on avaldanud ohtralt morfoloogilisi erinevusi käsitlevaid artikleid, mille peaküsimus on, kuidas eesti ja soome keele vahelisi morfoloogilisi erinevusi seletada. Sellest kasvas välja lõpuks terve väitekiri (Remes 2009), süntees paljude aastate vältel tehtud analüüsides. Eesti keelt on kontrastiivselt, kaudselt või otse soome keelega kõrvutades vaadeldud oma väitekirjas Krista Ojutkangas (2001) Turu ülikoolist ning Mai Frick (2013) ja Anna Vatanen (2014) Helsingi ülikoolist. Nende töödega jõuabki siinne ülevaade tänapäevaste uurimissuundadeni. Ojutkangas uurib keelt grammatikast ja semantikast lähtudes, võttes peamiseks vaatlustasandiks süntaksi. Frick ja Vatanen kasutavad vestlusanalüüsi võimalusi ning näitavad üksikasjalikke erinevusi argipäevases eesti ja soome keelepruugis.

Lõpetuseks võib öelda, et soome keeleteadlaste huvi eesti keele vastu on pidev, kuid huvitatud teadlaste arv on alati olnud piiratud. Samas on selgelt näha, et poliitiline olukord ja omavahelise kultuurilise läbikäimise tihenemine on mõjutanud teatud aegadel ka seda, kui palju eesti keele eripärasusi tundvaid lingviste on olnud. Võib arvata, et sama tendents kehtib ka vastupidises suunas, vaadeldes soome keelt uurivaid eesti lingviste. Ometi on olnud ka neid keeleteadlasi, kellel on õnnestunud mõnd üksikasja ka emakeelsete uurijate seisukohast oluliselt valgustada.

Viidatud kirjandus

- Ahlqvist 1869 = Suomalainen murteiskirja tahi lukemisia viron, karjalan, vatjan, vepsän ja liivin kielillä suomalaisten sanastojen kanssa. Toimittanut Aug. Ahlqvist. Helsinki.
- Ahlqvist, August 1875. Die Kulturwörter der westfinnischen Sprachen. Ein Beitrag zu der älteren Kulturgeschichte der Finnen. Helsingfors.
- Alvre, Paul 1995. Meenutusi Lauri Kettusest. – Akadeemia 7, 1417–1420.
- Erelt, Mati 2015. Eesti ja soome keele lauseehituse võrdlemisest 1980. ja 1990. aastail. – Lähivertailuja 25, 23–34.
- Grünthal, Riho 1999a. Viron kielen lehtoraatin perustaminen. Virittäjä 103, 63–67.
- Grünthal, Riho 1999b. Viron kielen lehtoriksi Helsingin yliopistoon 1923. – Reet Kasik ja Leena Huima (toim.), 75 vuotta viroa Helsingin yliopistossa. Viron

- kielen ja kulttuurin opettaminen Suomessa - seminaari 23.11.1998. Castrenianumin toimitteita 56. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 13–33.
- Grünthal, Riho 2007. Lauri Kettunen – Eesti keele eestkostja Soomes. – Emakeele Seltsi aastaraamat 52 (2006). Tallinn 2007, 197–213.
- Haltsonen, Sulo 1961. August Ahlqvistin Vätjan ja Viron matkat v. 1854–1855. – Virittäjä 65, 222–231.
- Kettunen, Lauri 1999. Laadogast Balatonini: mälestusi 1918–1924. Tõlkinud Jüri Valge. Tartu.
- Korhonen, Mikko 1986. Finno-Ugrian language studies in Finland 1828–1918. Helsinki: Societas scientiarum Fennica.
- Ojansuu, Heikki 1912a. Ein südestnischer Beitrag zur Stufenwechseltheorie. – Finnisch-ugrische Forschungen 12, 147–149.
- Ojansuu, Heikki 1912b. Virolaiset siirtokunnat lättäläisalueella, niiden lähtöpaikka ja -aika. – Suomalaisen tiedeakatemian esitelmät ja pöytäkirjat 1912, 7–26.
- Remes, Hannu 1995. Soome esimesest eesti keele grammatikast. Keel ja Kirjandus 38, 505–513.
- Remes, Hannu 2007. August Ahlqvist ja eesti keel. Keel ja Kirjandus 50, 476–485.
- Remes, Hannu 2008. August Ahlqvist ja viron kieli. – Lähivertailuja 18, toim. Helle Metslang ja Riho Grünthal. Uralica Helsingensia 1. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 176–189.
- Remes, Hannu 2009. Muodot kontrastissa. Suomen ja viron vertailevaa taivutusmorfologiaa. Oulu: Oulu University Press. [<http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514291500.pdf>].
- Remes, Hannu 2015a. Elias Lönnrotin Viron-matka 1844. – Bibliophilos 74: 1. 17–21.
- Remes, Hannu 2015b. Lähivertailujen alkuvaiheita. – Lähivertailuja 25, 15–22.
- Ross, Kristiina 2017. Hiiglaste õlgadel: Eduard Ahrensi osa eesti kirjakeele loos. – Oma Keel 2, 3–7. http://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2017_2/OK-2-2017_01.pdf.
- Suhonen, Seppo 1989. F. J. Wiedemann ja Heikki Ojansuu Leivun murteen tutkijoina. – Seppo Suhonen (toim.), Ferdinand Johann Wiedemannin muisto: Suomalais-virolainen Wiedemann-seminaari Helsingissä 5.–6.10.1987. Castrenianumin toimitteita 31. Helsinki: Suomalais-Ugrilainen Seura, 39–52.
- Uola, Mikko 1999. „Suomi sitoutuu hajottamaan...” Järjestöjen lakkauttaminen vuoden 1944 välirauhansopimuksen 21. artiklan perusteella. – Historiallisia tutkimuksia 205. Helsinki: Suomen Historiallinen Seura.
- Vares, Vesa; Kaisa Häkkinen 2001. Sanan valta. E. N. Setälän poliittinen, yhteiskunnallinen ja tieteellinen toiminta. Helsinki: WSOY.